

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

Bree – Rode Kruislaan 24

Transportbedrijf Tony Vallé Bree 25 sep 1963

Bree, 15/08/2015

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2015-08 / OE project 2015-313 / wettelijk depot: D/2015/12654/12
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J., CLAESEN, J., VANGENECHTEN, B. en HERMANS, K., 2015,
Archeologische prospectie te Bree, Rode Kruislaan 24, HAAST-rapport 2015-12, Bree, 2015 D/2015/12654/12

In opdracht van:
Paesmans Autogroep
Gouverneur Roppesingel, 2
3500 Hasselt

Site: Bree, Rode Kruislaan 24

Vergunningsnummer: Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed: 2015-313

Datum aanvraag: 2015-06-27

Datum vergunning: 2015-07-09

Terreinonderzoek: 07-08-2015

Leidend archeoloog: Rik van de Konijnenburg (vergunninghouder)

Archeologen: Jan Claesen, Ben Vangenechten, Karolien Hermans

Bodemkundigen: dr.ir. Jeroen Wijnen

Grondwerken: David Jonckmans

Auteurs: Rik van de Konijnenburg en Jeroen Wijnen

© 2015 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

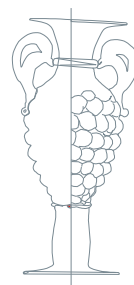
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2015/12654/12

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Administratieve Fiche	4
1. Inleiding	6
1.1. het project waarbinnen de prospectie is uitgevoerd met projectcode	6
1.2. begin- en einddatum van de periode waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden	6
1.3. de organisatie van het archeologische onderzoek en de naam van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt	6
2. Beschrijving van de vindplaats	6
2.1. de vindplaatsgegevens met vermelding van gemeente, plaats, toponiem, minimaal 4 xy- Lambertcoördinaten, alle bekende identificatiecodes inclusief kadasterplan en kadastrale gegevens	6
2.2. de topografische ligging van de vindplaats door middel van een situatiekaart van de vindplaats op basis van een topografische kaart.	8
2.3. de landschappelijke ligging, inclusief bodemkundige situering	8
3. archeologische voorkennis	11
3.1. Cartografische bronnen	11
3.1.1. De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Graaf de Ferraris - 1772 - 1775)	11
3.1.2. Uittreksel uit de Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854)	12
3.1.3. Uittreksel uit de Atlas van Buurtwegen (ca. 1850-1856)	12
3.1.4. Plan de Breeërstadsbeek et ses affluents dits, Vulterbeek et Booneputterbeek	13
3.2. Luchtfoto's en topografische kaarten	14
3.3. Centraal Archeologische Inventaris	15
3.4. Conclusie	16
4. de onderzoeksoopdracht	16
4.1. de stratigrafie van het terrein	16
4.2. Proefsleuvenonderzoek	20
4.2.1. De vrijgelegde oppervlakte	20
4.2.2. Beschrijving van de proefsleuven	20
5. Besluit	25
6. Beantwoording van de onderzoeksvragen	26
7. Advies aan de toezichthoudende overheid	27
8. Bijlagen	28

Administratieve Fiche

Administratieve gegevens	
a)	de opdrachtgever
b)	de naam van de uitvoerder
c)	de vergunninghouder
d)	beheer en de plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie
e)	het beheer en de plaats van de vondsten en stalen
f)	projectcode;
g)	de vindplaatsnaam
h)	de locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten;
i)	het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of –nummers en kaartje;
j)	een topografische kaart
k)	de begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek;
l)	Actueel Bodemgebruik
m)	Terreinoppervlakte
1°	een omschrijving van de onderzoeksoopdracht;
a)	een verwijzing naar de bijzondere voorwaarden
b)	een omschrijving van de archeologische verwachtingen
c)	de wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied;

HAAST bvba, Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree

Rik van de Konijnenburg

Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree

Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree

2015-313

BREE, Rode Kruislaan 24

Provincie: Limburg
Gemeente: Bree
Deelgemeente: Bree
Toponiem : Boneputterveld
Lambertcoördinaten: cfrt infra

Perce(e)l(en) :
Bree, Afd 1, Sie B, percelen 841R2, 841Z, 924X, 924Z en 926L

Kaart: cfrt infra

Vrijdag 7 augustus 2015

Braakliggend na sloping hangar voor vrachtwagens en woning

4391 m²

Bijzondere voorwaarden: Bree, Rode Kruislaan 24

Het terrein bevindt zich op 250m ten westen van de Houbornsite (ijzertijd en neolithicum) en in de omgeving van CAI 151721 (het OLV ter Rivierenklooster) en CAI 157291 (volle Middeleeuwen). Bodemkundig wordt het terrein gekenmerkt door de bodemserie OB. Het terrein is volledig bebouwd en verhard. De bodemseries rondom het plangebied wijzen echter op een dikke humeuze bovenlaag (Sbm, Scm en Scf3).

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

- Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Is er sprake van verstoring van het bodemprofiel/ of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?
- Zijn er sporen of artefactenconcentraties aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting? - Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja; <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden? ▪ Wat is de omvang? ▪ Komen er oversnijdingen voor? ▪ Wat is het, geschatte, aantal individuen? - Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen? - Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen? - Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)? - Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet? - Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? - Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats? - Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats? - Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen? - Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven: <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek? 2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek? - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant? - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
d) de doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt;	Op het terrein zal een garagecomplex gerealiseerd worden.
2° raadpleging van specialisten	Bodemkundige: Dr. Ir. Jeroen Wijnen
Overdracht vondsten / opgravingsarchief	HAAST bvba, Grauwe Torenwal 6/00/1, 3960 Bree
Verslag: Digitale en analoge kopieën	
Stad Bree, Vrijthof 10, 3960 Bree	Paesmans Wilfried, Gouverneur Roppesingel 3 – 3500 Hasselt
Archeologen: Jan Claesen en ben Vangenechten, Merelnest 5A, 3450 Kortenaeken	Annick ARTS (3 exemplaren) VAC-Hasselt, Agentschap Onroerend Erfgoed Koningin Astridlaan 50 bus 1 3500 Hasselt
Dr. Ir. J. Wijnen, Woenselse Markt 43d 5612 CS Eindhoven	KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE - WETTELIJK DEPOT Keizerslaan, 4 – 1000 Brussel (2 exemplaren)
Toezichthoudende overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Mevr Annick ARTS Koningin Astridlaan 50 bus 1, 3500 Hasselt

Federale
Overheidsdienst
FINANCIEN

Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Bree Rode Kruislaan 24

Gecentreerd op: BREE 1 AFD

Toestand Laatste fiscale versie. (01.01.2015)

Schaal: 1/1000

© 12/06/2015 Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie. Het publiek gebruik van dit niet-officiële document is onderworpen aan de voorafgaande schriftelijke toestemming van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, die als enige bevoegd is voor het afleveren van een officieel uittreksel.

.be

2.2. de topografische ligging van de vindplaats door middel van een situatiekaart van de vindplaats op basis van een topografische kaart.

2.3. de landschappelijke ligging, inclusief bodemkundige situering

Rode Kruislaan 24 te Bree
Landschapsgeschiedenis

Bree is ten noorden van het Kempisch Plateau gelegen, in de Vlakte van Bocholt en maakt tektonisch deel uit van Roerdalgraben. De vlakte van Bocholt ligt met 35 tot 40 m boven zeeniveau 25 tot 30 m lager dan het Kempisch Plateau. De vlakte van Bocholt wordt gedraineerd door talrijke noordoost-zuidwest gerichte beken die nauwelijks ingesneden zijn in het landschap en die allen tot het Maasbekken behoren. De (overkuisde) Bonneputterbeek of Breeërstadse beek stroomt tegen de uiterste noordoostgrens van het onderzoeksgebied. Waarschijnlijk niet direct zichtbaar in het terrein maar ligt het plangebied topografisch gezien op de oostelijke helling van het beekdal van de Bonneputterbeek. De dikte van de Quartaire dekklagen variëren tussen de 10 en 22 m.¹ Onder deze deklaag dagzoomt als Tertiaire afzetting het lid van Jagersborg van de Kiezeloöliet Formatie, die vanwege de grotere diepte waarop deze voorkomt minder relevant is. Daarom beperkt deze aardwetenschappelijke beschrijving zich tot de Quartaire afzettingen.

41	41a	41b
		
ELPw-MPs en/of HQ	FH	EH
F (HMR) LP-MP	F (HMR) LP-MP	F (HMR) LP-MP
F (M) MPC-VPb	F (M) MPC-VPb	F (M) MPC-VPb
F (R) VPb	F (R) VPb	F (R) VPb

Maassedimenten van het Cromeriaan (Midden-Pleistoceen) en het Bavaliaan (Post-Jaromillo-Vroeg Pleistoceen). Daar bovenop liggen fluviatiele afzettingen bestaande uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten

¹ Beerten, 2005, 21.

van het Laat-Pleistoceen en het Midden-Pleistoceen (F(HRM)LP-MP). Het zijn in principe puinkegelaafzettingen, hellingpuinafzettingen en/of beekafzettingen die in de praktijk zijn samengevat onder deze noemer. In de Vlake van Bocholt is te verwachten dat het beekafzettingen zijn die bestaan uit middelmatig tot grof zand en soms grind, afkomstig van geërodeerde Maas of Rijnsedimenten.² Omdat het plangebied onderaan het Kempisch plateau ligt kunnen deze afzettingen ook uit hellingpuin bestaan. Vervolgens liggen er tot vrijwel aan de oppervlakte eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (Midden-Pleistoceen) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (ELPw-MPs en/of HQ). Plaatselijk worden deze afzettingen afgedekt door fluviatiele afzettingen (inclusief organo-chemische) afzettingen (FH) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) of zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (EH).³ Deze laatste fluviatiele en eolische afzettingen uit het Holoceen zijn echter niet aan de oppervlakte te verwachten binnen het onderzoeksgebied. Volgens de quartair-geologische kaart is er een opeenvolging van onder naar boven van Zutendaal grinden, Winterslag zanden en herwerkte Maas- en Rijnaafzettingen.⁴

De Bocholt Zanden zijn afgezet door de Rijn tijdens het Vroeg-Pleistoceen. Ze bestaan uit middelmatig tot grof zand (354 µm en 707 µm), met bijmenging van fijn grind, dikwijls granulegrind, en vooral onderaan met talrijke kleibrokken. De Bocholt zanden zijn afgezet tijdens het Vroeg-Pleistoceen door een verwilderde rivier met vooral in het begin van de afzetting een zeer grote sedimentlast.⁵

De Winterslag Zanden zijn afgezet door de Maas tijdens het Vroeg-Pleistoceen. Ze bestaan uit middelmatig tot grof zand (minstens 75% is kleiner dan 500 µm) met grinden die verspreid of in banken voorkomen. De sedimentaire structuren wijzen in de richting van een verwilderde rivier in een koud klimaat. Het Lid van Zutendaal is een afzetting van fluvio-glaciale grove Maasgrinden al dan niet met plaatselijk geïntercaleerde leemlenzen. De grinden zijn afgezet door een verwilderde grindrivier tijdens het Cromer en/of het Vroeg-Pleistoceen in een koud klimaat en later verweerd tot de Bodem van As. Het verbreidingsgebied valt samen met een deel van het Kempisch Plateau en breidt zich verder uit naar het noordoosten over de rand van Bree heen.⁶

De herwerkte Maas- en Rijnaafzettingen bestaan zoals uit hun naam valt af te leiden uit geërodeerd en opnieuw afgezet materiaal dat oorspronkelijk door Maas, dan wel door de Rijn werd afgezet. Omdat in en nabij het plangebied voornamelijk Maasafzettingen in de ondergrond voorkomen bestaan de afzettingen in het plangebied waarschijnlijk uit herwerkte Maasafzettingen. Vanwege de ligging aan de voet van het Kempisch plateau is dat ongetwijfeld ook het herkomstgebied en zijn het in principe puinhellingafzettingen of puinwaaierafzetting.

Zoals boven beschreven bestaat de ondiepe ondergrond uit eolische afzettingen. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Wildert en worden ook wel dekzanden genoemd. De Formatie van Wildert is afgezet onder periglaciale omstandigheden gedurende de Pleniglaciale periode (Brabantiaan) van de laatste ijstijd (Weichseliaan).⁷ Ze zijn gekenmerkt door een zwakke parallelle gelaagdheid waarbij lemiger en minder lemiger laagjes elkaar afwisselen. Lokaal kan er grindbijmenging optreden door cryoturbaties.

Na de overgang Pleistoceen/Holoceen kon de vegetatie zich herstellen, waardoor er een meer uitgesproken bodemvorming kon optreden. Afhankelijk van de bodemvruchtbaarheid en waterhuishouding ging de bodem verbruinen, dan wel podzoleren. Een nattere bodem werd een humushoudende bovengrond gevormd met verschijnselen behorend bij een fluctuerende grondwaterspiegel zoals uitgesproken roestvlekken of ijzerconcreties in of net onder de bovengrond. Met de introductie van de landbouw vanaf het Neolithicum begon de mens het landschap intensiever te gebruiken. Door het landbouwkundig gebruik trad er voor een deel ook verschraving en degradatie van de bodem op, waardoor veel voormalige bouwlanden zich ontwikkelden tot woeste gronden. Vooral in de periode rond de IJzertijd zijn veel gronden verlaten door hun bewoners. Vanaf de Late Middeleeuwen konden zich in de zandgebieden plaggenbodems vormen door de bemesting van plaggenmest. De plaggenbemesting was beperkt tot de zandgronden die geschikt waren voor

² Beerten, 2005, 28-30.

³ Databank Ondergrond Vlaanderen, Beerten, 2005, 26 en 29.

⁴ Beerten, 2000, Beerten, 2005, 26.

⁵ Beerten, 2005, 27.

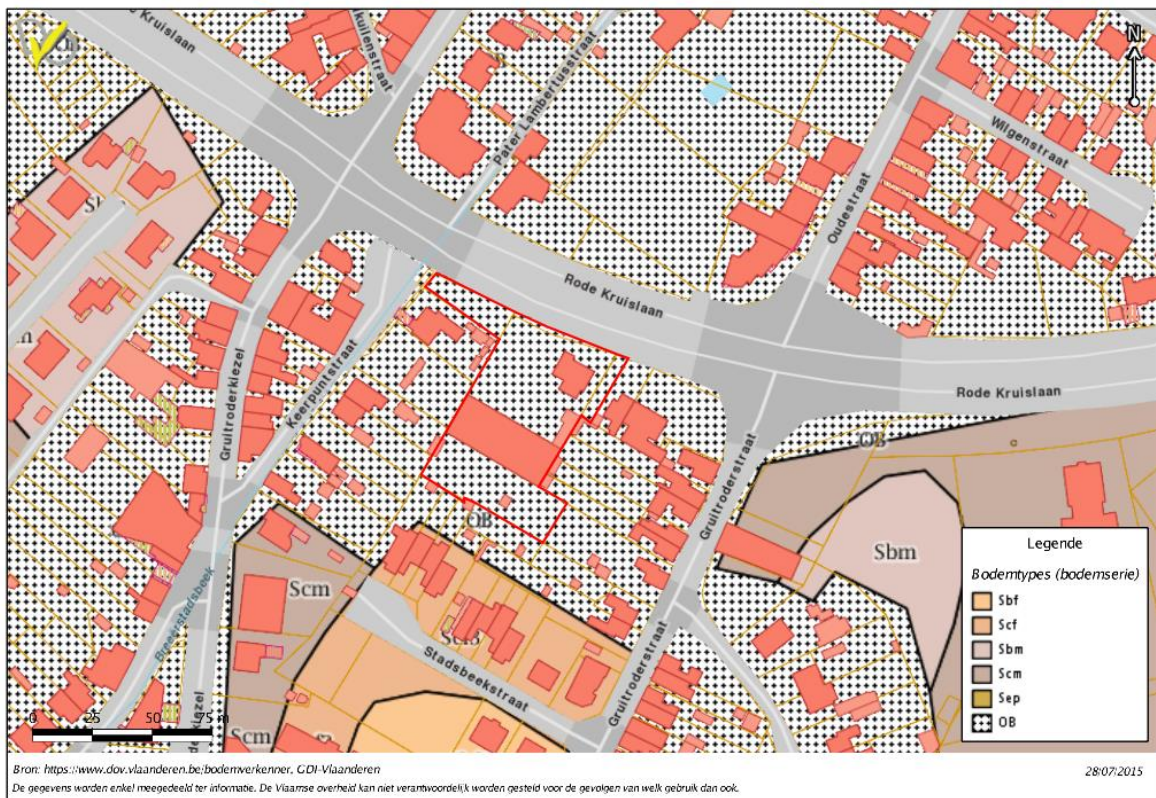
⁶ Beerten, 2005, 27.

⁷ Beerten, 2005, 26 en 29.

landbouwkundig gebruik, maar waar een bemesting voor een betere opbrengst zorgde. Er zijn aanwijzingen dat de eerste wijd verbreide plaggenophogingen in de Limburgse Kempen rond in de 14de/15de eeuw zijn begonnen, toen de Vlaamse steden opkwamen.⁸

Bodemkundig wordt het gebied gekenmerkt door de bodemserie OB. Het terrein is volledig bebouwd en verhard. De bodemseries rondom het plangebied wijzen echter om respectievelijk droge en matig droge lemig-zandgronden met een diepe antropogene humus A-horizont (plaggenbodems; Sbm en Scm) en een dikke humeuze bovengrond (40-60 cm; Scf3). De Sbm en Scm kenmerken zich door een grijsachtige of bruinachtige bovengrond van tenminste 60 cm dikte. De bovenste horizont Ap1 is donkerder dan de eronder liggende Ap-horizonten (Ap2, etc.). De antropogene humus A-horizont rust op een podzol, een grijsbruine podzolachtige grond of een niet-gedifferentieerde bodem. De Scf is een matig droge lemig-zandgrond met een weinig duidelijke humus- of ijzer-B-horizont.⁹

Bij de Sbm beginnen gleyverschijnselen op groter dan 90 cm diepte, terwijl roestverschijnselen bij de Scm en Scf3 op 60 tot 90 cm beginnen. Wordt de ondergrond gevormd door een hydromorfe podzol dan worden er geen roestverschijnselen waargenomen. De droge matig droge gronden zijn respectievelijk geschikt voor teelten met geringe waterbehoefte, terwijl de t-Scm geschikt zijn voor alle teelten qua waterbehoefte.¹⁰

Afb. Bodemkaart volgens de Belgische bodemclassificatie. Onderzoekgebied is rood omrand

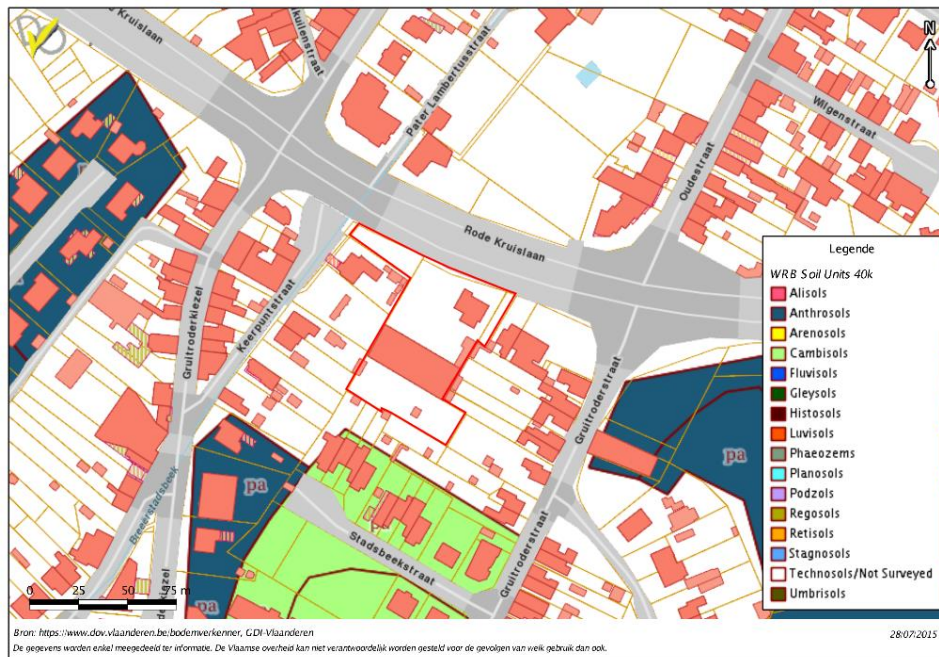
Binnen de WRB Reference Soil Group behoort het bodemtype tot de Technosols/not suveyed soils, wat in de praktijk wil zeggen dat de bodemtypes niet zijn gekarteerd binnen het onderzoeksgebied. Omdat er in de directe omgeving Loamic Plaggic Anthrosols (plaggenbodems) en Loamic Plaggic Cambisols. Cambisols zijn bodems met een beginnende profielontwikkeling en een antropogene oppervlaktehorizonten die samen minder dan 50 cm dik zijn. Loamic verwijst naar een zandlemige, lemige tot kleiige textuur.¹¹

⁸ Hiddink en Renes 2007, 141-142, Verspay 2010, 10, Spek, 2004, 965.

⁹ Databank Ondergrond Vlaanderen, Baeyens 1975, 56-57.

¹⁰ Baeyens en Sanders, 1987, 56-59.

¹¹ Dondeyne *et al*, 2015.

Afb. Bodemkaart volgens de WRB Reference Soil Groups. Onderzoeksgebied is rood omrand

3. archeologische voorkennis

3.1. Cartografische bronnen

3.1.1. De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Graaf de Ferraris - 1772 - 1775)

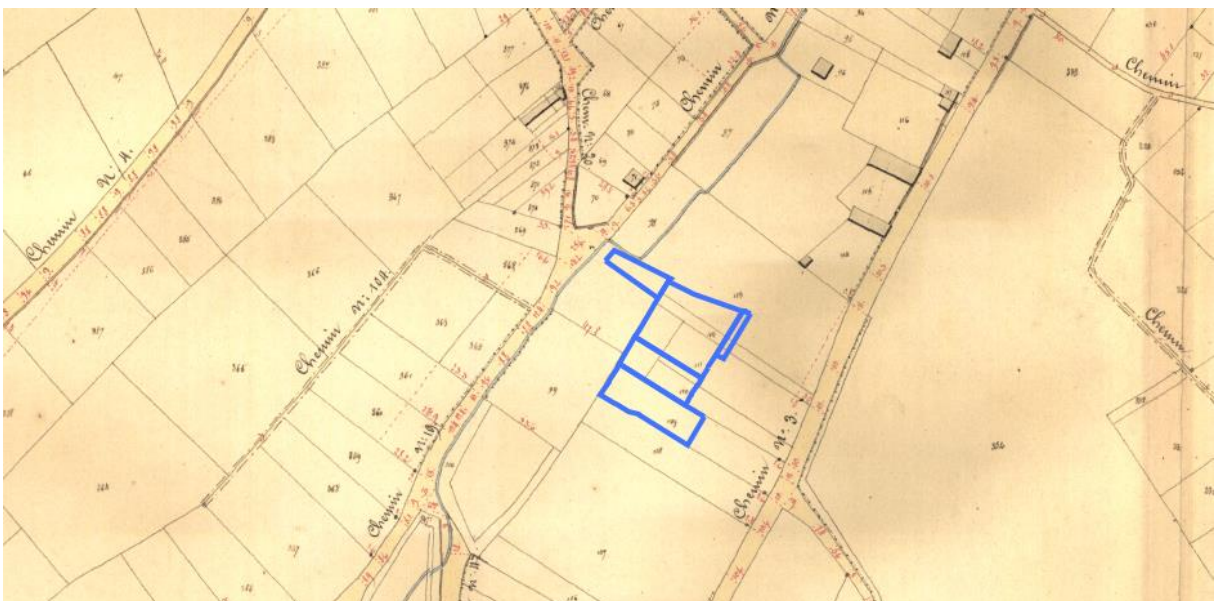

KBR – Agiv / geopunt, de blauwe rechthoeken duiden de situering van het onderzoeksgebied aan zoals blijkt uit de superpositie van de ferrariskaart, de Vandermaelenkaart en de Atlas van Buurtwegen op de GRB-kaart op de website www.geopunt.be.

3.1.2. Uittreksel uit de Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854)

3.1.3. Atlas der Buurtwegen (1850-1854)

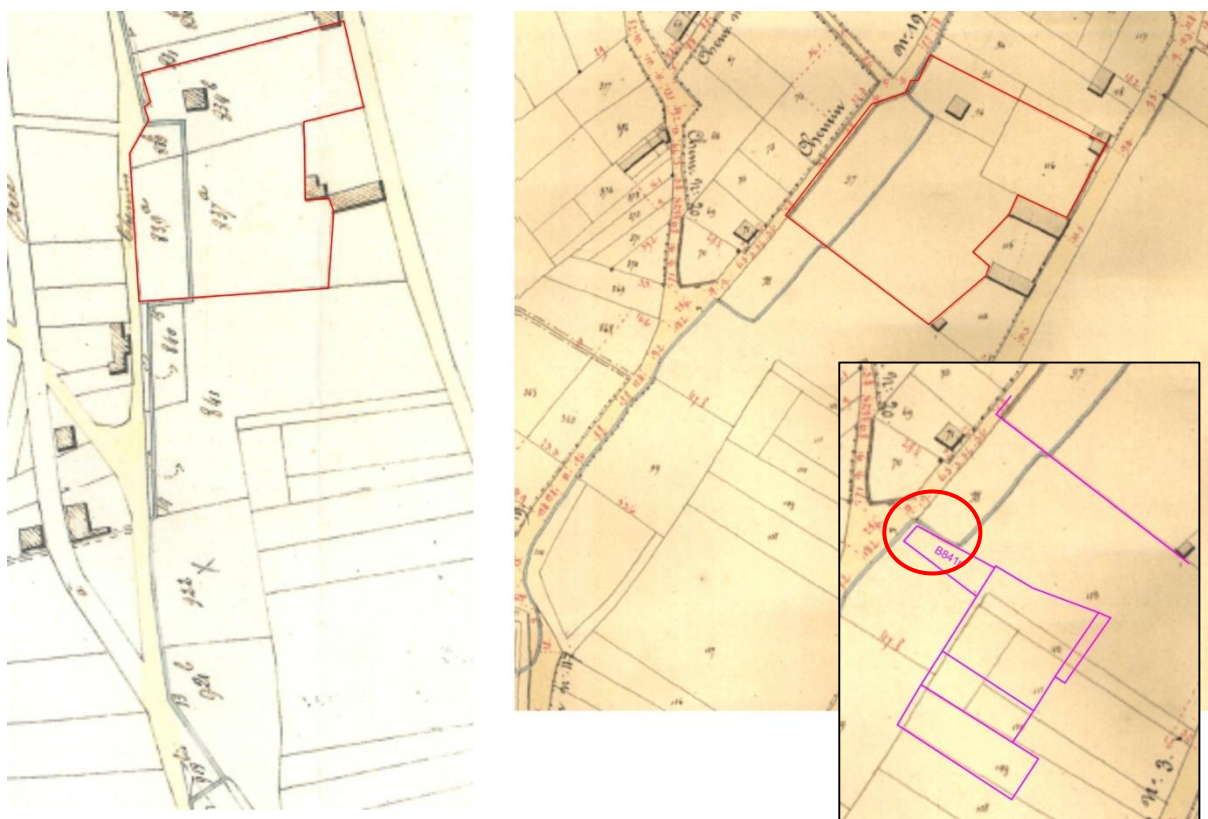

Zowel op de Ferrariskaart, de Vandermaelenkaart als de Atlas van Buurtwegen staan de onderzoekspcelen als weide- / akkergebied ingetekend. Op de drie kaarten worden de percelen aan de westzijde begrensd door de “vallei” van de Boneputterbeek, verderop de Breeërstadsbeek genoemd. Volgens de projectie van de percelen op de Vandermaelenkaart kan het noordelijk gedeelte van het

terrein een braakliggend veld geweest zijn. Via de atlas van Buurtwegen konden de grondeigenaars en grondbestemming teruggevonden tijdens de eerste helft van de 19de eeuw

Van noord naar zuid omvat de afgebakende zone de percelen 113,112,111,110 en 109 uit de Atlas van Buurtwegen geheel of gedeeltelijk. Grootste perceel was perceel 113, eigendom van Jean Ferdinand de Borman, rechter in Kaulille en de grond staat omschreven als “pâture”, te vertalen als weidegrond of als beemd. Perceel 112 is eveneens van Jean Ferdinand de Borman, 111 van Cillen Gerard, 110 van Cornoedies Leonard en 109 van Vandermeulen Jean. Deze 4 percelen staan omschreven als “terre”, te vertalen als grond of akker. Lijkt triviaal, maar, Jean Ferdinand de Borman was ook eigenaar van het voormalige Klooster van O.-L.-V.-ter-Riviere dat op 50 m ten noorden van de onderzoekspercelen lag. Hij kocht nl. in 1808 heel het domein en de domeingoederen van de Franciscanessen die geconfisqueerd waren door de Fransen in 1797. Met quasi zekerheid kan derhalve gesteld dat de percelen 112 en 113, nu delen van het perceel B924z, ooit behoorden tot de kloostergoederen van het Klooster van O.-L.-V.-ter-Riviere dat gesticht werd in 1464.

3.1.4. “Plan du Breeërstadsbeek et ses affluents dits, Vulterbeek et Boonenputterbeek.

*Uittreksel uit het “Plan du Breeërstadsbeek”
(opgemaakt in 1883)*

Ter vergelijking moeten we ook even teruggrijpen naar de Atlas van Buurtwegen. Het betreft de loop van de Boneputterbeek, in blauwgrijs aangeduid op beide plannen. Op beide kaarten (Plan du Breeërstadsbeek en Atlas van Buurtwegen) duidt de rode lijn de kloostermuur aan van het besloten domein van het Klooster van O.-L.-V.-ter Riviere. Op het plan uit 1883, Plan du Breeërstadsbeek”, maakt de Boneputterbeek een hoek van 90° tegen de zuidmuur van het kloosterdomein terwijl op de Atlas van Buurtwegen die beek die bocht een perceel eerder maakt om vervolgens op dezelfde plaats door/onder de kloostermuur het kloosterdomein in te lopen.

Een projectie van het huidige kadaster, de te onderzoeken percelen, op de Atlas van Buurtwegen, waarbij de kloostermuur die trouwens nog steeds overeind staat als georeferentie gebruikt werd, toont dat het perceel B841² tot in de eerste helft van de 19de eeuw op of tegen die bocht ligt van de Boneputterbeek.

3.2. Luchtfoto's en topografische kaarten

Luchtfoto 1949 (Nederlands Kadaster – Zwolle)

De luchtfoto uit 1949 toont een onbebouwd weiland met enkele perceelsindelingen waaronder een rij bomen/struiken op de scheiding van perceel 113 en 112 zoals aangeduid op de Atlas van Buurtwegen.

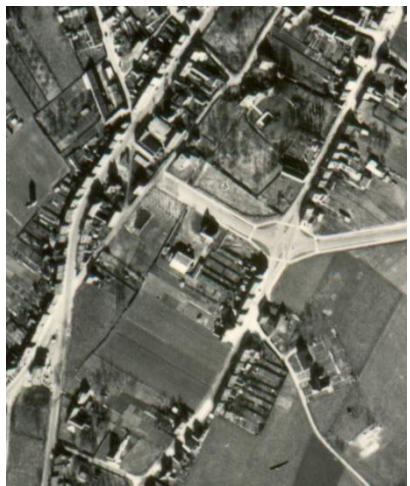
Vlak ten zuiden van perceel B841r² ligt een rechthoekige vijver.

Luchtfoto uit 1955 (© AGIV, 1955-68285)

Inmiddels werd in 1953 een woonhuis in landelijke stijl gebouwd op perceel B924z en in 1955 een eerste hangar centraal op perceel BB924x. Tussen de woning en de hangar is een verharding aangelegd. Deze verharding werd later, zie ook de luchtfoto uit 1961, uitgebreid worden tot heel het stuk ten westen van het woonhuis in

het kader van de uitbouw van het transportbedrijf T. Vallé. Voor de woning zijn nog werken bezig voor de aanleg van een gedeelte van de huidige Rode Kruislaan. Dit stuk weg bleef tot begin jaren 1970 een doodlopende straat.

Luchtfoto uit 1961 (© AGIV, 1961-02-14_69431)

De luchtfoto uit 1961 toont ongeveer het zelfde beeld als de foto uit 1955 met dat verschil dat de wegeniswerken klaar zijn.

Straatbeeld vanop de Rode Kruislaan met rechts een zicht op de achterliggende hangars en links het woonhuis. (©Streetview – 2009)

3.3. Centraal Archeologische Inventaris

In de directe omgeving werden al verschillende archeologische vooronderzoeken en zelfs opgravingen uitgevoerd:

CAI 151721 is de omsloten site van het Klooster van O.-L.-V.-ter-Riviere, opgericht in 1464, verlaten in 1797 en deels terug bebouwd in 1952.

Literatuur:

Van de KONIJNENBURG R., Opgravingen in het klooster O.-L.-V.-ter-Riviere in Bree, Het Ezendröpke – Tijdschrift van de Geschied- en Heemkundige kring Groot-Bree, 54, 2008, pp. 33 - 36

Van de KONIJNENBURG R., Opgravingen in het klooster O.-L.-V.-ter-Riviere in Bree, campagne 2008 - 2009, Het Ezendröpke – Tijdschrift van de Geschied- en Heemkundige kring Groot-Bree, 56, 2009, pp. 28 - 39

Van de KONIJNENBURG R., Een verborgen klooster geborgen, Limburgs Erfgoed, 15, 1, 2010, p. 4

Van de KONIJNENBURG R., Opgravingen in het klooster O.-L.-V.-ter-Riviere in Bree, campagne 2008 - 2009, Het Ezendröpke – Tijdschrift van de Geschied- en Heemkundige kring Groot-Bree, 57, 2010, pp. 34 - 41

CAI 150793 is het terrein van het huidige Politiekantoor, onderzocht met proefsleuven in 2010 zonder opmerkelijke resultaten

Literatuur:

Van de KONIJNENBURG R., Bree, Rode Kruislaan - Bouw nieuw Politiekantoor, Archeologische prospectie - eindverslag, KBIB, wettelijk depot, Bree, 2010, 24/feb/10

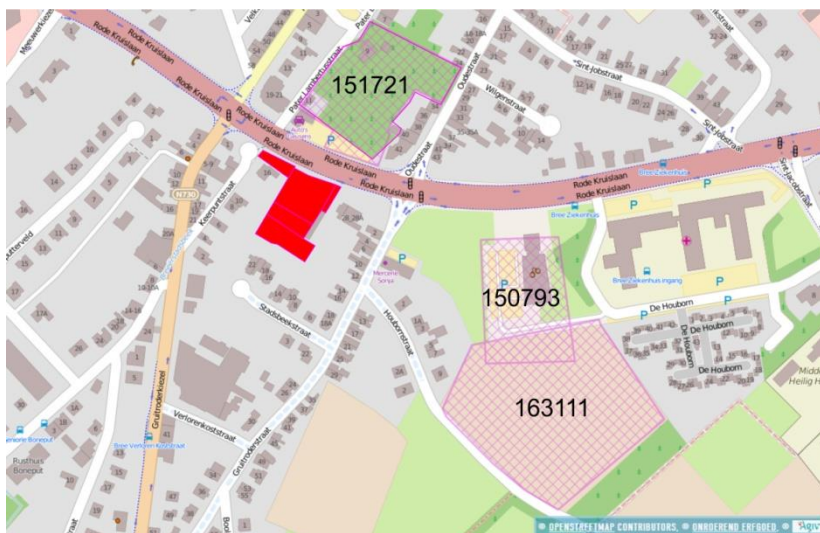
CAI 163111 is de site "Houborn" waar eerst een prospectie met ingreep in de bodem werd uitgevoerd en later een uitgebreid archeologisch onderzoek waarbij sporen aan het licht kwamen uit het neolithicum, vroege ijzertijd, midden-ijzertijd en nieuwe tijd.

Literatuur:

van de KONIJNENBURG, R., e.a. Archeologische prospectie, Bree - Houbornstraat, HAAST rapport 2013-03, D/2013/12654/03, Bree, 2013

VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESEN, J., Bree: een boerenerf uit de ijzertijd, in: Congresbundel Archeologisch Forum 2014, Forum Vlaamse Archeologie - Prov. Oost-Vlaanderen, Gent, 2014

VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESEN, J., DONDEYNE S., (2014) Van jonge steentijd tot late ijzertijd, Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat, Haast rapport 2014-02, D/2014/12654/02, Bree, 2014, conceptverslag

Uittreksel uit de CAI met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood en de nabijgelegen geregistreerde vindplaatsen.

3.4. Conclusie

Het onderzoeksterrein is doorheen de middeleeuwen in gebruik geweest als weide- en/of akkergebied. Een gedeelte van het te onderzoeken terrein maakte deel uit van de bezittingen van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Riviere waarvan het besloten kloosterdomein op nauwelijks 75 m ten noorden van de onderzoekspercelen ligt.

Meer naar het oosten, op ca 250 m, werden in de winter van 2013-2014 opgravingen uitgevoerd waarbij sporen uit het neolithicum aan het licht kwamen, sporen uit de vroege ijzertijd en een quasi volledige, kleine nederzetting uit de midden/late ijzertijd.

Het is dus niet ondenkbaar dat het te onderzoeken terrein archeologisch interessante informatie kan opleveren en mogelijk linken heeft met de middeleeuwse dan wel pre- en/of protohistorische vindplaatsen in de directe omgeving. Maar, uit de luchtfoto's van, 1955 en 1961 is op te maken dat een groot deel van het terrein bebouwd geraakt is rond 1953-1955 en dat hierbij toch vrij ernstige ingrepen in de bodem werden gedaan zoals de aanleg van funderingen, maar ook de aanleg van een stevige verharding in functie van de uitbouw van een transportbedrijf met meerdere vrachtwagens.

4. De onderzoeksoopdracht

Op vrijdag 7/08/2015 werd het terrein naar archeologische waarde en sporen onderzocht doormiddel van 7 proefsleuven, min of meer geschrant gegraven ten opzichte van elkaar.

4.1. De stratigrafie van het terrein: bodemkundig onderzoek (bijdrage van dr. Ir. J. Wijnen)

Het moedermateriaal van de bodems is lichtgeel tot geel, heel fijn, goed gesorteerd eolisch dekzand (Formatie van Wildert) en de eronder afzettingen bestaande uit lichtgeel, matig gesorteerd, matig grof tot uiterst grof, zwak tot sterk grindig, zwak siltig zand behoren tot herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. De herwerkte Maas zijn aangetroffen in de profielput van werkput 4 en mogelijk in het vlak van werkput 5, 6 (noordelijk deel) en 7, waarvan het profiel niet gedocumenteerd is omdat het daar meteen duidelijk was dat een mogelijk archeologisch vlak is verdwenen door de afgraving van het terrein. In de profielputten in werkput 1, 2 en 3 zijn de herwerkte Maas- en Rijnafzettingen niet aangetroffen omdat deze zich op grotere diepte bevinden. In werkput 4 is er een overgang aangetroffen tussen de herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. Het materiaal bestaat uit zeer fijn, sterk grindig zand met grote stenen. Het fijne zand dat de matrix vormt van het grove grind is mogelijk ingewaaid dekzand dat op een droge bedding is afgezet onder poolwoestijnomstandigheden. Het dekzand is als een deken afgezet op het toen bestaande landschap. Wat opvalt is dat de basis van het dekzand dieper lijkt te liggen op het westelijk deel van het terrein. De (overkluisde) Bonneputterbeek of Breeërstadsbeek stroomt tegen de uiterste noordwestgrens van het onderzoeksgebied. Mogelijk kon de beek zich makkelijker insnijden in een terrein met fijnere afzettingen van een bepaalde dikte, dan in de ondiep liggende grovere herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. In de meest westelijk gelegen werkput 1 zit het dekzand tot tenminste 155 cm diepte, terwijl deze in werkput 4 tot slechts 70 cm zit.

De bodemopbouw varieert nogal op het terrein. Een deel van het terrein is waarschijnlijk afgegraven en een deel representeert nog een enigszins "oorspronkelijke" situatie, waarmee bedoeld wordt dat daar geen verlaging van het terrein heeft plaatsgevonden door afgraving. Het terrein ter hoogte van werkput 5 en 6 is het duidelijk zichtbaar dat daar is afgegraven, alvorens er verhardingen zijn aangebracht. In werkput 1 bestaat het profiel vrijwel geheel uit een opvulling van een mogelijke vijver, die daar moet hebben gelegen. De opvulling aan de basis bestaat uit donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand. In de bijlage is deze onderverdeeld in twee lagen omdat aan de basis van de bovenste afzetting een grindconcentratie aanwezig is. Deze afzettingen zijn vrij egaal van kleur en zijn mogelijk onder rustige omstandigheden, zoals in een vijver gesedimenteerd. Bovenop liggen opvullings- of dempingslagen met onderop een laag met brokken leem en verkit zand met een donker grijsbruine matrix, vervolgens twee zeer fijne, zwak grindige zandlagen met respectievelijk een lichtgele en grijsgele

kleur en tenslotte een oranjebruine grindlaag met een weinig matrix bestaande uit zeer fijn, zwak siltig, zeer fijn zand. De laatste opvulling heeft waarschijnlijk als verharding van dat terreindeel gefungeert. In de profielkolom van werkput 2 is het best bewaarde bodemprofiel aangetroffen, al moet er bij gezegd worden dat het zeker geen schoolvoorbeeld is. Op 66 tot 85 cm is in het dekzand een oranjebruine ijzerinspoelingshorizont (Bs-horizont) aangetroffen, die als rest van een drogere podzol aanwezig is. Het dekzand is matig roestig vanaf ca. 85 cm –mv, waarmee de bodem als een matig droge, zwak gleyige bodem geassocieerd kan worden.¹² De humeuze bovengrond kan onderverdeeld worden in twee horizonten (Ap1- en Ap2-horizont), die samen 66 cm dikker zijn zodat de bodem als een plaggengrond (Plaggic Anthrosol) geassocieerd kan worden. Omdat de grond uit zand bestaat is de Plaggic Anthrosol Arenic en niet Loamic zoals op de bodemkaart aangegeven. De Ap1- en Ap2-horizont zijn van elkaar te onderscheiden door een kleurverschil (onder grijsbruin en boven donker grijsbruin). De bodemopbouw in werkput 2 representeert de meest intacte bodemopbouw, van voor de bebouwing van het onderzoeksgebied. Deze bodemopbouw is in essentie ook aanwezig in werkput 3, maar minder uitgesproken.

De profielkolom in werkput 4 is een Ap1-C-profiel en representeert door zijn beperkte dikte van 30 cm een bodem die niet aan een plaggenbodem (Plaggic Anthrosol) voldoet.

Literatuur

- Beerten, K., 2000: *Quartaairgeologische profieltypenkaart Kaartblad 10 – 18 Maaseik-Beverbeek*, Leuven.
- Beerten, K., 2005: *Toelichting tot de Quartaairgeologische kaart, Kaartblad Maaseik 10-18*, Leuven.
- Baeyens, L., 1975: *Bodemkaart van België, Verklarende tekst bij het kaartblad Bree 48E*, Gent.
- Deckers, J., 1968: *Bodemkaart van België, Bree 48E*, Gent.
- Databank Ondergrond Vlaanderen: <https://dov.vlaanderen.be>
- Dondeyne, S., L. Vanierschot, R. Langohr, E. Van Ranst en J. Deckers, 2015: *De grote bodemgroepen van Vlaanderen. Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens World Reference Base*. Departement Leefmilieu, Natuur & Energie.
- Hiddink, H. en H. Renes, 2007: *De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg* in: van Doesburg, J., M. de Boer, B.J. Groenewoudt en T. de Groot (eds.), *Essen in zicht. Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 34), 129-159.
- Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap: Een historisch-geografische studie*, Proefschrift Wageningen Universiteit.
- Verspay, J.P., 2010: *More than soils. Getting hold on the development of the rural landscape in Brabant*, Amsterdam (AACnoties #in voorbereiding#), AAC/Projecten.
- IUSS Working Group WRB, 2014: *World Reference Base for Soil Resources 2014. International soil classification system for naming soils and creating legends for soil maps*. World Soil Resources Reports No. 106. FAO, Rome.

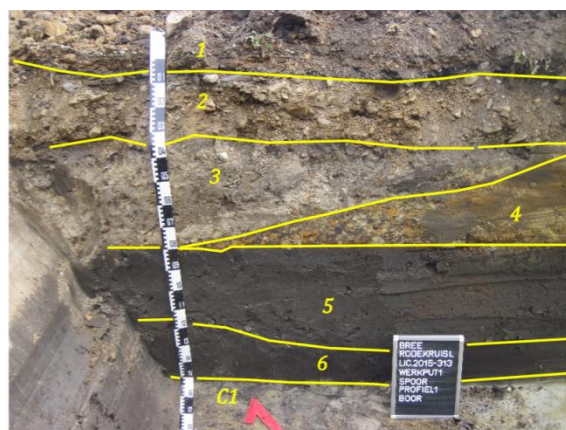
¹² Roestverschijnselen op 60-90 cm –mv (Databank Ondergrond Vlaanderen).

Individuele profielbeschrijvingen:**Profiel: Profielput, werkput 1**

Locatie: Rode Kruislaan 24 te Bree

Werkput 1	easting	northing	Level TAW
Maaiveld profielput	235817.27	203737.57	49.52
Diepte profielput	235818.39	203738.15	47.97

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
1	0 – 30	Oranjebruin, grind met een weinig matrix bestaande uit zeer fijn, zwak siltig, zeer fijn zand, opvulling
2	30 – 60	Grijsgeel, matig gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, zwak grindig zand, opvulling
3	60 – 70	Lichtgeel , matig gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, zwak grindig zand, opvulling
4	70 – 85	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand, met veel leembrokken en brokken verkit zand
5	85 -120	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand, met onderin grind, opvulling
6	120 - 150	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand, opvulling
C1	150 -155	Lichtgeel, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, licht gelaagd zand (C-horizont), dekzand (Formatie van Wildert).

Profiel: Profielput, werkput 2

Locatie: Rode Kruislaan 24 te Bree

Werkput 2	easting	northing	Level TAW
Maaiveld profielput	235833.08	203707.89	49.56
Diepte profielput	235833.14	203707.29	47.77

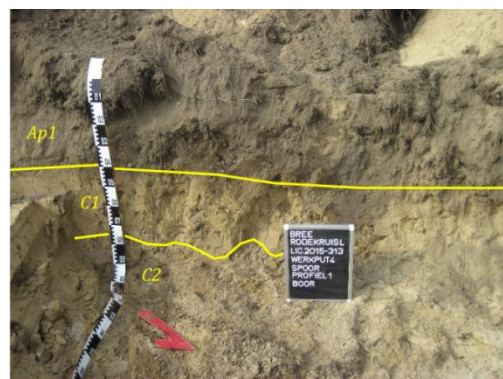
Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
Ap1	0 – 35	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand, enkele baksteenspikkels, bouwvoor, Ap1-horizont
Ap2	35 – 66	Grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zwak grindig, zeer fijn zand met enkele baksteenspikkels, Ap2-horizont
Bs	66 – 85	Oranjebruin, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, zwak grindig zand, ijzerinspoelings-B-horizont (Bs), dekzand (Formatie van Wildert)
Cg1	85 -125	Geel, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, matig roestig zand (Cg-horizont), dekzand (Formatie van Wildert).
Cg1	125 – 179	Lichtgeel, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, zwak roestig zand (Cg-horizont), dekzand (Formatie van Wildert).

Profiel: Profielput, werkput 4

Werkput 4	easting	northing	Level TAW
Maaiveld profielput	235830.62	203658.42	50.88
Diepte profielput	235831.57	203658.06	50.05

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
Ap1	0 – 30	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zwak grindig, zeer fijn zand, bouwvoor, Ap1-horizont
C1	30 – 70	Geel, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, zwak grindig zand (C-horizont), dekzand (Formatie van Wildert).
C2	70 – 83	Witgeel, slecht gesorteerd, zwak siltig, sterk grindig (met behoorlijk grote stenen), zeer fijn zand, overgang dekzand-herwerkte Maasafzettingen.

4.2. Proefsleuvenonderzoek

4.2.1. De vrijgelegde oppervlakte:

werkput / terrein	opp in m ²
werkput 1	44
werkput 2	82
werkput 3	87
werkput 4	105
werkput 5	73
werkput 6	52
werkput 7	49
totaal vrijgelegd vlak	492
totale terreinoppervlakte	4391
oppervlakte kelderput woning	277
oppervlakte boomkruinen	208
resterende vrije oppervlakte	3906
% onderzocht t.o.v. totaal	11,20
% onderzocht t.o.v. resterende oppervlakte	12,60

4.2.1.1. Beschrijving van de werkputten:

Werkput 1

Werkput 1 werd min of meer parallel aan de zuidelijke perceelsgrens van perceel B841r² aangelegd en was slechts 2 m breed omwille van de nabijheid van het voetpad, het fietspad naast en de rijweg van de Rode Kruislaan. Bovendien was het perceel nog in gebruik als stalling voor tweede handsvoertuigen.

Het maaiveld bevindt zich gemiddeld op 49.55 m TAW, het aangelegde vlak lag gemiddeld op 48.00 m.

De werkput werd dus gemiddeld 1,55 m diep uitgegraven. Uit de profielbeschrijving bleek al dat mogelijk de Boneputterbeek, die ooit tegen de noordgrens van dit perceel liep, zich gemakkelijk kon insnijden in een terrein met fijne, zandige afzettingen. Dit heeft tot op behoorlijk grote diepte zijn sporen nagelaten door vijver-/beekbezinksel, de Boneputterbeek heeft altijd een zeer laag debiet gehad, en diepe humeuze, donkergrijze infiltratie waardoor mogelijke archeologische sporen volledig vervaagd zijn.

Deze werkput kan met andere woorden beschouwd worden als volledig verstoord, temeer omdat, zoals blijkt uit de loop van de Boneputterbeek op de Atlas van Buurtwegen, de hoek van 90° die de beek op de noordwesthoek van perceel B841r² maakt als onnatuurlijk kan beschouwd worden en artificieel werd aangelegd.

Werkput 1, het aangelegde lak met links, rechts en op de kop de dikke inspoelingslaag.

Werkput 2

In werkput 2 steeg het aan te leggen vlak geleidelijk van noord naar zuid; in TAW niveau loopt het vlak van 48.28 m aan de noordzijde naar 48.80 m aan de zuidzijde. In het profiel is een geleidelijke daling zichtbaar van de Ap2. Maar, in de bouwput van het woonhuis is op quasi dezelfde hoogte een vrij

abrupte schuin insnijding in de bodem zichtbaar die laat vermoeden dat het terrein ooit deels uitgegraven is en daarna gedurende lange tijd er als een put bijgelegen heeft waardoor een Ap-horizont kon ontstaan.

Mogelijk – zeer hypothetisch en weerlegbaar zoals uit het besluit zal blijken - is hier een verband te vinden met bouwactiviteiten in het klooster vlak ten noorden van deze percelen. We weten uit het memorieboek van het klooster¹³ dat er rond 1480 méér dan 300.000 bakstenen gebakken zijn. Binnen de kloostermuren werden sporen van minstens 2, mogelijk 3 veldbrandovens aangetroffen¹⁴. Voor de magering van de leem waarmee de bakstenen gemaakt werden is het goed mogelijk dat men in de onmiddellijke nabijheid “goed zand” aantrof. Dat de bodem zeer fijn zand bevatte bleek trouwens uit werkput 4. Er zijn echter geen dateerbare archeologica aangetroffen om deze theorie te staven.

In werkput twee werd een oost-west gerichte greppel aangetroffen. Deze greppel valt precies samen met de perceelscheiding tussen de percelen 112 en 111 op de Atlas van Buurtwegen en kan derhalve beschouwd worden als een restant daarvan.

¹³ INDESTEGE, L., Memorieboek van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Riviere te Bree 1464-1539 Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1943

¹⁴ HARTOCH, E., Archeologisch onderzoek naar baksteenovens in Vlaanderen; een overzicht, in: In Vuur en Vlam! Omgaan met baksteenerfgoed in Vlaanderen, Baksteencongres 17–18 april 2009 in het Auditorium AMPCO/Flashlight, Boom Een initiatief van het Samenwerkingsverband Rupelstreek: Hemiksem, Schelle, Niel, Boom en Rumst, de provincie Antwerpen, de Provinciale Commissie Geschiedenis en Volkskunde en Toerisme Rupelstreek-Vaartland Jaarboek voor Geschiedenis en Volkskunde. Monografie 1

Een panoramisch beeld van de bouwput van het woonhuis met de dieper gelegen Ap2-horizont

De ophoging boven deze Ap2 bestaat uit grindrijk materiaal licht gecontamineerd door bouwpuin met daarboven een aanzet van Ap1, een restant van de tuin rond de woning.

Zicht op de zuidoosthoek van de bouwput van de woning met de onnatuurlijk helling van de Ap2-horizont; mogelijk een aanwijzing voor een oude zandgroeve die lang genoeg "open" bleef liggen zodat er een Ap-horizont in kon ontstaan.

Werkput 3

Werkput 3 lag in het verlengde van werkput 2 op een afstand van ca. 20 m. Hier bleek het archeologisch aan te leggen vlak veel minder diep te liggen dan in de werkputten 1 en 2. Het maaiveld stijgt weliswaar van 49.99 m aan de noordzijde naar ca. 50.45 m aan de zuidzijde, maar ter hoogte van de scheiding

tussen de kadastrale percelen B924x en B926L is er een vrij abrupt niveauverschil die zich in werkput 6 manifesteert als een recht afgegraven bouwput.

In deze werkput werd een lichtgeel zanderig, bijna perfect rechthoekig spoor aangetroffen, oost-west gericht en exact in het verlengde van de afgraving in werkput 6, ook zichtbaar links en rechts van die werkput. Dit is een restant van de achtermuur van de hangar die er tot vlak voor de prospectie gestaan heeft.

Een tweede spoor is een rechthoekige kuil – meer dan waarschijnlijk een plantput van een van de vele fruitbomen die tot voor kort op perceel B926L stonden en waarvan ook in werkput 4 kuilen werden aangetroffen. Rondom deze sporen, in het maaiveld lagen nog

behoorlijk veel – rottende – peren en appels.

Werkput 4

Werkput 4 werd haaks op werkput 3 aangelegd in perceel B926L. Dit perceel lijkt het enige ongeschonden perceel te zijn. De bodem is zeer zanding met grindbijmenging; cfrt de profielbeschrijving van werkput 4. In het aangelegde vlak werden drie recente plantkuilen van fruitbodem aangetroffen en een brandplek. Deze brandplek ligt tegen het zuidprofiel en meet ca. 150 cm tegen de werkputtrand x 100 cm in het vlak. Ook op de site Houborn werden meerdere dergelijke brandplekken aangetroffen. Door OSL-datering, aangevuld met C14-datering, zijn ze daar gedateerd rond 1150 AD¹⁵. Maar, het is zeer onduidelijk of er enig verband is tussen deze brandvlek en de brandvlekken van de site Houborn circa 250 m oostwaarts.

¹⁵ VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESSEN, J., DONDEYNE, S., LUIJTEN, M., 2015, Van jonge steentijd tot late ijzertijd, Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat, HAAST-rapport in voorbereiding.

Werkputten 5, 6 en 7

Deze werkputten, met uitzondering van het zuidelijke deel van werkput 5, liggen in sterk vergraven terrein. Er is geen Ap-horizont aanwezig, bij het graven van de werkputten werd onmiddellijk in de C-horizont gegraven en de sporen zijn te linken aan de bouwwerken uitgevoerd rond 1953-1955; de bouw van het woonhuis en de bouw van de hangar met uitbreiding in de jaren 1970.

Zoals eerder al aangehaald bij de beschrijving van werkput 3 is in werkput 6 een steile, rechte afgraving zichtbaar op de scheiding tussen de kadastrale percelen B926L en B924x. het maaiveldniveau op perceel B926L ligt gemiddeld rond +50.94 m terwijl op perceel B924x dit abrupt daalt naar +50.10 m.

Mochten hier ooit sporen geweest, dan zijn ze verdwenen door de bouwwerken en de aanleg van de parking rond 1955.

Een fotografisch overzicht:

Werkput 5 met op de achtergrond een idee van de abrupte overgang naar perceel B926L

Werkput 6 met op de achtergrond, links en rechts van de werkput en minder duidelijk, maar toch zichtbaar als helling in het aangelegde vlak, de abrupte overgang naar perceel B926L

Werkput 7 met onderaan tot ca. in het midden van de werkput een spoor van een afvoerbuisc of nutsleiding die van het woonhuis naar de hangar liep.

5. Besluit

Het moge uit bovenstaande bevindingen duidelijk zijn dat eigenlijk de percelen B841r², B924z en B924x beschouwd mogen worden als bodemkundig juist omschreven als OT, vergraven terrein. De aangetroffen sporen zijn allemaal zeer recent of sterk verstoord door bouwactiviteiten rond 1953-1955 en later. Toch menen we interessante sporen te hebben aangetroffen die kunnen wijzen – zeer hypothetisch - op een verband met het bijna aanpalende kloosterdomein Onze-Lieve-vrouw-ter-Riviere in de vorm van een zandwinningsput(ten) ten behoeve van baksteenproductie.

We moeten ons echter temperen in onze euforie rond die zandwinning ten behoeve van bouwwerken in de 15de eeuw aangezien noch op de Atlas van Buurtwegen uit 1850, noch op het “Plan du Breeërstadsbeek” uit 1883 enig spoor van putten/vijvers te zien is. Het kunnen dus ook (zandextractie)putten zijn gemaakt ten behoeve van bouwwerken/wegeniswerken eind 19de of 20ste eeuw of ten behoeve van de kanalisatie van de Boneputterbeek als tijdelijk bufferbekken.

Iets gelijkaardigs, maar 20ste eeuws, vinden we terug ten oosten van de Zuid-Willemsvaart waar zich momenteel visvijvers bevinden op de plaats waar, door de voormalige dakpannenfabriek Taxandria uit Bree, leem gedolven werd. Die leemkuilen zijn momenteel visvijvers¹⁶. In die optiek zou de rechthoekige, van vorm onnatuurlijke vijver vlak ten zuiden van perceel B841r², nog zichtbaar op de luchtfoto uit 1949, ook wel eens een restant van een zandput kunnen zijn.

Het “ongeschonden” perceel, B926L, bevat slechts één interessant spoor, een brandvlek, die mogelijk in verband kan staan met de brandkuilen aangetroffen op de site Houborn. Maar, dit is zeer hypothetisch en er zijn géén archeologica aangetroffen die enig verband kunnen staven.

¹⁶ VAN DE KONIJNENBURG, R., 2007, Van plaggen tot muizentanden, in 1000 jaar Bree – Breedvoerig herdacht, Lannoo – Tielt, p. 111.

6. Beantwoording van de onderzoeksvragen:

Onderzoeksvragen

- Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

Het moedermateriaal bestaat lichtgeel tot geel, heel fijn, goed gesorteerd eolisch dekzand (Formatie van Wildert) en de eronder afzettingen bestaande uit lichtgeel, matig gesorteerd, matig grof tot uiterst grof, zwak tot sterk grindig, zwak siltig zand behoren tot herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. De herwerkte Maas- en Rijnafzettingen zijn niet overal aangetroffen, omdat deze in het westelijk deel van het onderzoeksgebied op grotere diepte zitten. In het oostelijk deel van het onderzoeksgebied zijn de herwerkte Maasafzettingen aangetroffen aan de basis van de proefsleuven.

- Is er sprake van verstoring van het bodemprofiel/ of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?

Het terrein ter hoogte van werkput 5 en 6 is afgegraven en daarna verhard. In werkput 4 is een AC-profiel aangetroffen met een A-horizont van slechts 30 cm. Werkput 1 bestaat vooral uit een recente opvulling bestaande uit humeus zand, humeus zand met brokken van leem en verkit zand en daar bovenop twee zwak grindige zandlagen en vervolgens een verhardingslaag, met aan de basis van de opvulling dekzand. De opvulling representeert waarschijnlijk een voormalige vijver. In werkput 2 en 3 zijn de best bewaarde bodemprofielen aangetroffen, die karakteristiek zijn voor een plaggenbodem (Arenic Plaggic Anthrosol). De humeuze bovenlaag is opgebouwd uit een Ap1 (bouwvoor) en een Ap2. Onder de humeuze bovenlaag is oranjebruine ijzerinspoelingshorizont (Bs-horizont) aangetroffen, die als rest van een drogere podzol aanwezig is.

- Zijn er sporen of artefactenconcentraties aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Er zijn een aantal sporen aanwezig die kunnen wijzen op bouwactiviteiten of ten behoeve van bouwactiviteiten voorafgaand aan de bouwwerken op het terrein zelf. Het zijn sporen van een diep uitgegraven kuil en mogelijk een spoor van de omleiding van de Boneputterbeek.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

De aangetroffen sporen zijn antropogeen.

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De aangetroffen sporen zijn zeer duidelijk waarneembaar, maar moeilijk interpreteerbaar.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Indien zandwinningsputten en omleiding van een beek kunnen omschreven worden als een structuur dan zijn er minstens twee structuren herkenbaar.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Dit kon niet duidelijk achterhaald worden. Het is wel duidelijk dat er op het terrein antropogene activiteiten hebben plaatsgevonden voorafgaand aan de bouwwerken van 1953 – 1955.

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

neen

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

neen

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? **Neen**
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?

Zeer hypothetisch zou het kunnen, alhoewel er ook argumenten tegen zijn.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

Er zijn geen sporen van betekenis aangetroffen en op een groot deel van het terrein heeft verstoring plaatsgevonden.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?

Het onderzoeksgebied ligt binnen 15 m van de (overkluisde) Boneputterbeek of Breeërstadsbeek. De beek lijkt zich bij voorkeur te hebben ingesneden in de fijnere dekzandafzettingen omdat daar de dekzandafzettingen een grotere dikte hebben. Het westelijk deel van het terrein waar de herwerkte Maas- en Rijnaafzettingen ondieper zitten, ligt ook hoger. Door de hoge ligging en de nabijheid van een beek was zonder meer gunstig voor bewoning. Afgezien van sporen van recente bewoning zijn er geen sporen aangetroffen.

- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Er is geen bodemkundige verklaring voor de afwezigheid van sporen behoudens de sterke inspoelingslaag aan de rand van de Boneputterbeek op perceel B841r², werkput 1 waardoor mogelijke sporen volledig vergaan zijn of gehomogeniseerd zijn door infiltratie van vijver-/beekbezinksel.

De volgende vragen zijn wat betreft dit onderzoek irrelevant.

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

7. Advies aan de toezichthoudende overheid, het Agentschap Onroerend Erfgoed

Gelet op de afwezigheid van archeologisch interessante sporen en archeologica en het feit ongeveer 4/5de van het terrein kan beschouwd worden als sterk vergraven, maakt dat het terrein verder archeologisch oninteressant is en vrijgegeven kan worden van verder archeologisch onderzoek.

8. Bijlagen

- Fotolijst
- Alle sporenplan
- Projectie van het alle-sporen-plan op het inrichtingsplan

FOTOLIJST
Bree - Rode Kruislaan 24
OE - 2015-313

Site „Paesmans“

2015-00 - lijst

2015-313 BOUWPUT 00

2015-313 bouwput 01

2015-313 bouwput 02

2015-313 bouwput 03

2015-313 bouwput 04

2015-313 bouwput 05

2015-313 bouwput 06

2015-313 bouwput 07

2015-313 bouwput 08

2015-313 bouwput 09

2015-313 bouwput 10

2015-313 wp 1A

2015-313 wp 1B

2015-313 wp 1C

2015-313 wp 1D

2015-313 wp 2A

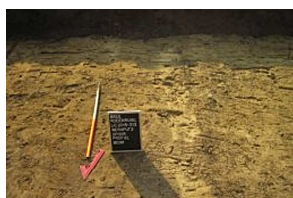
2015-313 wp 2B

2015-313 wp 2C

2015-313 wp 3A

2015-313 wp 3B

2015-313 wp 3C

2015-313 wp 4A

2015-313 wp 4B

2015-313 wp 4C

2015-313 wp 4D

2015-313 wp 5A

2015-313 wp 5B

2015-313 wp 5C

2015-313 wp 5D

2015-313 wp 6A

2015-313 wp 6B

2015-313 wp 6C

2015-313 wp 6D

2015-313 wp 6E

2015-313 wp 7A

2015-313 wp 7B

2015-313 wp 7C

PP 2015-313 wp 1A

PP 2015-313 wp 1B

PP 2015-313 wp 2A

PP 2015-313 wp 2B

PP 2015-313 wp 2C

PP 2015-313 wp 3A

PP 2015-313 wp 3B

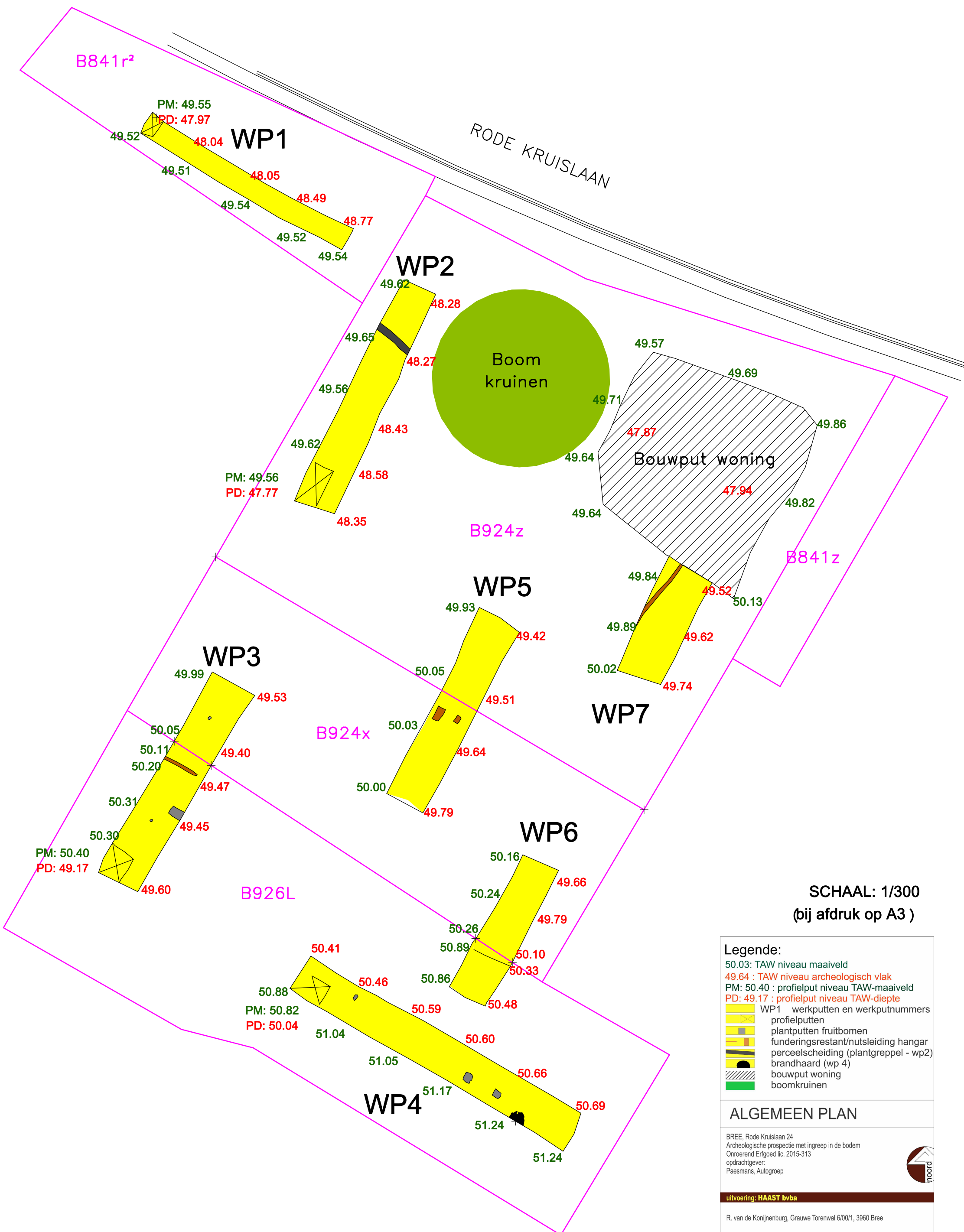
PP 2015-313 wp 4A

PP 2015-313 wp 4B

PP 2015-313 wp1b

SCHAAL: 1/300
(bij afdruk op A3)

Legende:
50.03: TAW niveau maaiveld
49.64 : TAW niveau archeologisch vlak
PM: 50.40 : profielput niveau TAW-maaiveld
PD: 49.17 : profielput niveau TAW-diepte
WP1 werkputten en werkputnummers
profielputten
plantputten fruitbomen
funderingsrestant/nutsleiding hangar
perceelscheiding (plantgreppel - wp2)
brandhaard (wp 4)
bouwput woning
boomkruinen

ALGEMEEN PLAN

BREE, Rode Kruislaan 24
Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Onroerend Erfgoed lic. 2015-313
opdrachtgever:
Paesmans, Autogroep

uitvoering: **HAAST bvba**

R. van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, 3960 Bree

Archaeological Plan (Algemeen Plan)

Legend:

- 50.03: TAW niveau maaiveld
- 49.64: TAW niveau archeologisch vlak
- PM: 50.40: profielput niveau TAW-maaiveld
- PD: 49.17: profielput niveau TAW-diepte
- WP1 werkputten en werkputnummers
- profielputten
- plantputten fruitbomen
- funderingsrestant/nutsleiding hangar
- perceelscheiding (plantgreppel - wp2)
- brandhaard (wp 4)
- bouwput woning
- boomkruinen

ALGEMEEN PLAN

BREE, Rode Kruislaan 24
 Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
 Omgevings Edepsed 1c, 2015-2015
 opdrachtgever:
 Paasmans, Autogroep

uitvoering: HAAS bvba

R. van de Krijnburg, Grauwe Torenwal 6001, 3900 Bree

SCHAAL: 1/500
 (bij afdruk op A3)

Project Details:

- Location:** BREE, Rode Kruislaan 24
- Project Type:** Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
- Reference:** Omgevings Edepsed 1c, 2015-2015
- Client:** Paasmans, Autogroep
- Execution:** HAAS bvba
- Designer:** R. van de Krijnburg, Grauwe Torenwal 6001, 3900 Bree